

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการศึกษาศาสตร์ “การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ” กับจิตวิทยาการศึกษา
The Relationship between Principle of Agricultural Education
“Learning by Doing” and Educational Psychology.

วรพร สังเนตร¹ และศรารุช อินทรเทศ²

Voraporn Sangnate¹ and Sarawut Intorrathed²

¹นักศึกษาลัทธิสุตร ปร.ด. (การศึกษาศาสตร์) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Jeab.kmitl@gmail.com and kisarawu@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้เห็นถึงหลักการศึกษาศาสตร์ “การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ” กับจิตวิทยาการศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กัน เนื่องมาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการเรียนการสอนทางการศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยาหรือมีความเกี่ยวข้องกับจิตวิทยา เช่น William James, John Dewey, Jean Piaget, Albert Bandura และ Abraham H. Maslow ฯลฯ ซึ่งได้นำแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยาไปใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการศึกษาศาสตร์ จึงทำให้แนวคิดหรือทฤษฎีการศึกษาศาสตร์และจิตวิทยามีความสอดคล้องกัน

คำสำคัญ : การศึกษาศาสตร์ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ จิตวิทยาการศึกษา ความสัมพันธ์ นักจิตวิทยา

Abstract

This article is aimed at explaining the relationship between principle of Agricultural Education “Learning by Doing” and Education Psychology. Due to most personages who created the Philosophies, Principles, Ideas, Theories and Concepts of learning and teaching in Agricultural Education were Psychologists : for instance William James, John Dewey, Jean Piaget, Albert Bandura and Abraham H. Maslow etc. Those personages brought theoretical psychologies to construct their basically Philosophy, Principles, Ideas, Theories and Concepts of Agricultural Education. These were shown approval the relationship between principle of Agricultural Education and Educational Psychology.

Keywords : Agricultural Education; Learning by Doing; Educational Psychology; Relationship; Psychologist

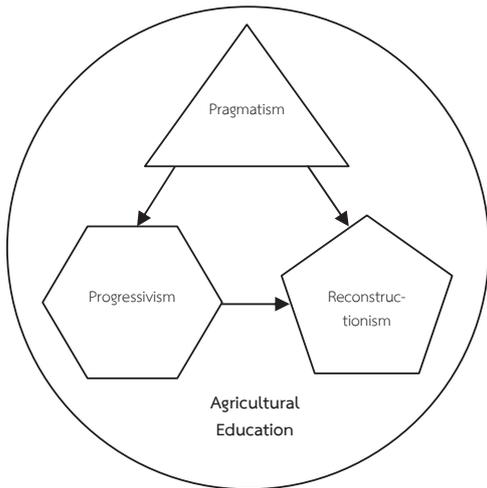
บทนำ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายหลักการศึกษาศาสตร์ Learning by Doing กับจิตวิทยาว่า มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไรและลักษณะใด ในเนื้อความจะเป็นการอธิบายในเรื่องของปรัชญา หลักการ รวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาสตร์ โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการกระทำหรือโดยการเรียนรู้ (Learning by Doing) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอันจะขาดเสียไม่ได้ นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทั้งในแง่ของจิตวิทยาพื้นฐาน จิตวิทยาการศึกษาหรือจิตวิทยาการเรียนรู้ สำหรับในช่วงท้ายของบทความมีการ

อธิบายถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของจิตวิทยาและหลักการศึกษาศาสตร์แบบการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพื้นฐาน ความเป็นมา ตลอดจนความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ดังกล่าวสร้างประโยชน์ต่อวงการการศึกษาศาสตร์ไทยอย่างไรในปัจจุบันและอนาคต

ปรัชญาปฏิบัตินิยม : ปรัชญาสำคัญของการศึกษาศาสตร์

การศึกษาเกษตรเป็นระบบการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เพราะวิชาเกษตรเป็นวิชาเฉพาะด้านที่ต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทั้งในการปฏิบัติ การเผชิญปัญหา การแก้ไขปัญหา การทัศนศึกษา และการทำกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะและประสบการณ์ตรงตามหลักของปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) อันเป็นปรัชญาหลักของการศึกษาเกษตร ซึ่งหลังจากนั้นได้ขยายผลเป็นทฤษฎีพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงการศึกษาให้เหมาะสมกับกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนต่อมาก้าวสู่แนวปฏิรูปโดยคัดเลือกสิ่งที่คิดว่าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันมาปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งก็คือทฤษฎีปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) อาจจะกล่าวได้ว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยมได้ก่อให้เกิดทฤษฎีพัฒนาการนิยม แล้วแตกกิ่งก้านสาขาเป็นทฤษฎีปฏิรูปนิยมในที่สุด [1], [2]

รูปที่ 1 แสดงบทบาทของปรัชญา Pragmatism ทฤษฎี Progressivism และทฤษฎี Reconstructionism ในการศึกษาเกษตร

ดังจะเห็นได้ว่าทั้งปรัชญาปฏิบัตินิยม ทฤษฎีพัฒนาการนิยม และทฤษฎีปฏิรูปนิยม มีการพัฒนาการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน และมีหลักการสำคัญสอดคล้องกัน กล่าวคือ มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในงานนั้นๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุดนั่นเอง [3]

หลักการสำคัญของการศึกษาเกษตร : การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ

การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของปรัชญาปฏิบัตินิยม ทฤษฎีพัฒนาการนิยม และทฤษฎีปฏิรูปนิยม ซึ่งได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อ “การปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ” เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ผู้เรียนได้รับอิสระสามารถริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิดของตนเอง ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดทักษะ เจตคติ ความรู้ และใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง [4], [5] โดยมีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการกระทำ ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวของมนุษย์ [6]

หลักการการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัตินี้มีจุดกำเนิดมาจากแนวคิดปรัชญาตะวันตกยุคโบราณสมัย Heraclitus โดยมี Charles S. Peirce เป็นผู้ริเริ่มปรัชญานี้ขึ้น John Dewey เป็นผู้รื้อสร้างปรัชญาอย่างต่อเนื่อง และ William James ได้เข้าร่วมเสริมสร้างปรัชญานี้ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ด้วยการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ระหว่างงาน และระหว่างสิ่งแวดล้อม มีการนำหลักจิตวิทยา รวมทั้งการแปลความหมายทางจิตวิทยาเข้าร่วมอธิบายปรากฏการณ์ เป็นผลให้เกิดแนวคิดที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติของแต่ละบุคคล อาจกล่าวได้ว่าปรัชญานี้ยึดแนวทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงความแตกต่างทางจิตวิทยา พฤติกรรม และบุคลิกภาพของบุคคล กลุ่มบุคคล และสังคมที่แตกต่างกันเป็นหลักในการปฏิบัติ [7]

จากการที่ John Dewey ได้นำปรัชญาปฏิบัตินิยมมาใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนต่อมาได้เกิดทฤษฎีพัฒนาการนิยม โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “การปรับตัว” ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนต้องเผชิญกับปัญหา จึงต้องฝึกฝนให้มนุษย์แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ฝึกลงมือทำ รวมทั้งฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ ดังนั้น ปรัชญานี้จึงเป็นปรัชญาที่ยกย่องและให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการกระทำในสถานการณ์จริง ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ เป็นการจัดในลักษณะเป็นกลุ่มปฏิบัติการที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำจริง ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกคิดจริง ฝึกลงมือทำจริง ฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ จริง ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองจริงๆ อีกทั้งยังได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย กระบวนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหานี้ เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น โดยการนำหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ [4], [8]

ต่อมา Jean Piaget นักจิตวิทยาชาวสวิส ได้ตั้งทฤษฎีของความรู้ (Theory of Knowledge) ซึ่งได้พัฒนามาเป็นทฤษฎี Constructionism ที่มีแนวคิดสรุปได้ว่า ความรู้เกิดขึ้นจากการสร้างของผู้เรียนเองไม่ได้เกิดขึ้นจากผู้สอน โดยความรู้จะต้องเกิดจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนเอง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกประยุกต์เข้าด้วยกัน ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับโอกาสและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนสามารถนำไปสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเองได้ด้วยวิธีการลงมือทำ ผู้สอนก็ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกดำเนินกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง ด้วยวิธีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่นี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ขึ้นมาเอง ซึ่งมีกระบวนการหลักๆ 4 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจตรวจสอบ (Explore) 2) การทดลอง (Experiment) 3) การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) และ 4) การทำเพื่อที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ (Doing by learning) [9]

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยการปฏิบัติเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงด้วยตนเองเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการศึกษาระดับใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน (Formal Education) การจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) และการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน (Informal Education) เพราะจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองและเข้าใจธรรมชาติอย่างถ่องแท้ ได้ทำกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งจะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อลำตัว แขน ขา และนิ้วมือ รวมทั้งได้ใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ได้พัฒนาภูมิภาวะทางด้านอารมณ์ ตลอดจนได้พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ได้คิดและเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผล ได้รู้จักการสืบค้นหาความรู้ รวมทั้งได้สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว เพื่อทำให้เกิดเป็นประสบการณ์และเกิดความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญก็คือ ผู้เรียนจะเกิดทักษะในงานที่ทำ สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งในมิติชีวิตส่วนตัว ชีวิตการทำงาน รวมทั้งใช้กำหนดบทบาทที่เหมาะสมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ [4]

จิตวิทยา : ปัจจัยสำคัญของกระบวนการการเรียนรู้

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมและกระบวนการทางจิต โดยให้ความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์

ด้วยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ และทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต [10], [11], [12] แต่เมื่อก้าวถึงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือการเรียนรู้ซึ่งจะมีความหมายถึง จิตวิทยาสาขาหนึ่งที่สนใจศึกษาในเรื่องกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียน โดยเป็นการประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาเข้าอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ [13], [14] จากความหมายที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือในสถานศึกษาเท่านั้น แต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดช่วงอายุขัย กล่าวคือตั้งแต่มนุษย์เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดา และดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งสิ้นชีวิต นอกจากนั้นการเรียนรู้ยังมีบทบาทช่วยในการปรับตัวให้สามารถเข้ากับครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างดีมีสุข [15] ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นพื้นฐานของการมีชีวิตของมนุษย์ ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ การรู้เท่าทันคนอื่น รวมทั้งการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วย [12] การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ อันทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางด้านจิตวิทยานั้นเอง [16]

นักจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างกรอบแนวคิดของจิตวิทยาการศึกษา บุคคลแรกที่มีความสำคัญจนถือได้ว่าเป็นประจักษ์ของจิตวิทยาการศึกษาคือ William James ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งความเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้เรียนจนสามารถดึงความคิด ความสนใจของผู้เรียนมาอยู่ในเนื้อหาวิชาที่ครูสอน บุคคลต่อมาคือ Stanley Hall เป็นผู้ที่มีบทบาทในการบูรณาการจิตวิทยาสู่การศึกษา โดยเป็นบุคคลแรกดำเนินการให้จิตวิทยาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งอย่างจริงจัง และเป็นผู้บูรณาการการศึกษาและจิตวิทยาเข้าด้วยกัน บุคคลต่อมาเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รู้จักกันดี คือ John Dewey เป็นบุคคลสำคัญที่ให้นิยามจิตวิทยากลุ่มหน้าที่แห่งจิต (Functionalist) และกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorist) เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตนเอง บุคคลสุดท้ายที่ได้ชื่อว่า บิดาแห่งจิตวิทยาการศึกษา ก็คือ Edward Thorndike ซึ่งให้ความสำคัญในการทดลองในห้องปฏิบัติการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนการสอนในห้องเรียน นอกจากนั้นยังได้สร้างแบบทดสอบ

ทางการศึกษาต่างๆ มากมาย เช่น แบบวัดผลการเรียน แบบวัดเชาว์ปัญญา และแบบวัดความถนัด เป็นต้น [17]

ทฤษฎี : แนวทางสำคัญของกระบวนการเรียนรู้

เมื่อกล่าวถึงการศึกษหรือการเรียนรู้ก็ต้องคิดพิจารณาถึงหลักการหรือทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกรอบการศึกษาหลักการหรือกระบวนการที่ใช้อธิบายการเรียนรู้ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อได้รับการเรียนรู้แล้วมีผลต่อความรู้ ทักษะ และความรู้สึกอย่างไร ทฤษฎีการเรียนรู้มีมากมายหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่กล่าวได้ว่าเป็นหลักหรือต้นแบบของการเรียนรู้ สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เช่น ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ของ Ivan P. Pavlov และของ John B. Watson ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ ของ Burrhus F. Skinner และทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง ของ Edward L. Thorndike ทฤษฎีกลุ่มนี้เมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนจะมีลักษณะที่เน้นการมีบทบาทของผู้สอนเป็นหลัก นอกจากนั้นยังคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนที่จะสามารถเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพื่อให้เกิดพฤติกรรม ประกอบกับมีการเสริมแรงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ [18], [15]

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยม (Cognitive) เช่น ทฤษฎี Gestalt ของกลุ่ม Gestalt Psychology ซึ่งประกอบด้วย Max Wertheimer, Kurt Koffka และ Wolfgang Kholer ทฤษฎีสถานะ ของ Kurt Lewin ทฤษฎีการค้นพบของ Jerome Seymour Bruner ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย ของ David P. Ausubel และทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ของ Albert Bandura ทฤษฎีกลุ่มนี้เมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนจะมีลักษณะที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น กล่าวคือ สามารถเข้าใจ ควบคุม และประเมินความคิดของตนเองได้ ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความสนใจหรือความต้องการ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่นๆ ได้ [15], [12]

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) เช่น ทฤษฎีลำดับความต้องการของมนุษย์ ของ Abraham H. Maslow และทฤษฎีบุคลิกภาพตามลักษณะปรากฏ ของ Carl R. Roger ทฤษฎีกลุ่มนี้เมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนจะมีลักษณะที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตนเอง มีอิสระในการเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ โดยมีครูเป็นผู้ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน [19], [15]

4. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Eclecticism) เป็นการผสมผสานหลักทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มต่างๆ หรือหลายๆ ทฤษฎีเข้าด้วยกัน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เช่น ทฤษฎีของ Robert Gagne ที่ผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Cognitive) กับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เข้าด้วยกัน เป็นต้น [15]

นอกจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาทั้ง 4 กลุ่มข้างต้นแล้ว ยังมีทฤษฎีที่เกิดขึ้นใหม่จากกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีร่วมสมัย ได้แก่ ทฤษฎีประมวลผลสาร (Information Processing Theory) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-Operative Learning) [15] ดังจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้มีมากมายและมีความหลากหลายในแนวคิด แต่ทั้งหมดนั้นมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหรือทางลบ [17]

นักจิตวิทยา : ผู้โยงโยความสัมพันธด้านการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาในสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สิ่งหนึ่งที่พบและชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างหลักการศึกษากับจิตวิทยาก็คือ ผู้คิดค้นหรือผู้ริเริ่มหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหรือหลักการศึกษาด้านส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยา เริ่มตั้งแต่ John Dewey และ William James ผู้มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างปรัชญาปฏิบัตินิยมให้มีความจริงรุ่งเรือง โดย John Dewey เป็นทั้งนักปรัชญานักจิตวิทยา และนักการศึกษาชาวอเมริกัน ในขณะที่ William James แม้จะสำเร็จการศึกษาด้านการแพทย์ แต่ต่อมาภายหลังเป็นอาจารย์สอนวิชาจิตวิทยาคนแรกของ Harvard University ซึ่งก็เป็นนักจิตวิทยาเช่นเดียวกัน Jean Piaget ก็สำเร็จปริญญาเอกทางชีววิทยา แต่ได้หันมาสนใจทางจิตวิทยาเริ่มจากการอาศัยประสบการณ์จากการเลี้ยงลูก 3 คน มาตั้งเป็นทฤษฎีของความรู้ (Theory of Knowledge) [17]

แม้แต่ในกลุ่มการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม ผู้สร้างหรือตั้งทฤษฎีการเรียนรู้ส่วนใหญ่ก็เป็นนักจิตวิทยา ไม่ว่าจะเป็น Max Wertheimer, Kurt Koffka และ Wolfgang Kohler กลุ่ม Gestalt Psychology เจ้าของทฤษฎี Gestalt ทั้งหมดเป็นนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน รวมทั้ง Kurt Lewin ผู้คิดค้นทฤษฎีสถานะ ก็เป็นนักจิตวิทยาอเมริกัน เชื้อสายเยอรมันเช่นเดียวกัน ในขณะที่ David P. Ausubel ผู้คิดค้นทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย และเจ้าของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

Albert Bandura ก็เป็นนักจิตวิทยา แม้กระทั่งในกลุ่มมนุษยนิยม Abraham H. Maslow และ Carl R. Roger คนแรกเป็นศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยา อีกคนก็เป็นนักจิตวิทยาเช่นเดียวกัน [20]

ดังนั้น จากการที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกษตรและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ เป็นนักจิตวิทยาหรือมีความเกี่ยวข้องกับจิตวิทยา จึงไม่อาจจะปฏิเสธความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการศึกษากษัตริย์ได้ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า หลักการศึกษากษัตริย์แบบการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามปรัชญาปฏิบัตินิยมนั้น มีพื้นฐานแนวคิดมาจากจิตวิทยา รวมทั้งทฤษฎีพัฒนาการนิยม และทฤษฎีปฏิรูปนิยม ก็มีสถานะเดียวกันคือ มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางจิตวิทยาทั้งสิ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาการศึกษา : มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษากษัตริย์

เมื่อพิจารณาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในเรื่องแนวคิดหรือทฤษฎี ของทั้งจิตวิทยาและการศึกษากษัตริย์แล้ว พบว่า มีแนวคิดหลักการใกล้เคียงกัน เพียงแต่จิตวิทยานำมาทำ ความเข้าใจ รวมทั้งควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการ ตลอดจนทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่การศึกษากษัตริย์นั้นเน้นการนำไปใช้กับผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ทักษะความชำนาญ และประสบการณ์ด้วยการปฏิบัติจริง มีความสามารถทำงานได้จริง ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิทยาจำนวนมากก็มีลักษณะและวิธีการปฏิบัติเพื่อค้นหาความรู้เช่นนี้เหมือนกัน แม้ว่าหลักการหรือวัตถุประสงค์ของทฤษฎีทางจิตวิทยานั้นๆ จะแตกต่างกันกับการศึกษากษัตริย์ ดังตัวอย่าง เช่น ทฤษฎีการหยั่งเห็น (Insight Learning) ของกลุ่ม Gestalt Psychology เป็นทฤษฎีที่เน้นหลักความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ร่วมกันในการเรียนรู้ด้วยการมองเห็น เพื่อการนำไปแก้ไขปัญหา รูปแบบการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีนี้จะเป็นการจัดประสบการณ์และ กิจกรรมให้แก่ผู้เรียน โดยต้องมีวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนอย่างครบครัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้และ ประสบการณ์ [12] ดังจะเห็นได้ว่า แม้ทฤษฎีนี้จะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองโดยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการค้นหาความรู้ทางจิตวิทยา หรืออาจจะเรียกได้ว่า จิตวิทยาการศึกษา นั้น ใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการค้นหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญา ปฏิบัตินิยมแบบการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ของ John Dewey อันเป็นหลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษากษัตริย์นั่นเอง

บทสรุปความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเกษตรกับจิตวิทยาการศึกษา

จากที่กล่าวมาตั้งแต่เริ่มต้นเป็นเรื่องของหลักการศึกษากษัตริย์ ต่อมาเป็นเรื่องของจิตวิทยา และสุดท้ายได้ชี้ให้เห็นถึงจุดความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างการศึกษาเกษตรกับจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งถ้าจะกล่าวสรุปให้เข้าใจได้ง่ายก็คือ หลักการศึกษากษัตริย์ใช้จิตวิทยาเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะจิตวิทยาการศึกษาหรือจิตวิทยาการเรียนรู้ ถ้าจะอธิบายเหตุผลก็คือ John Dewey ผู้นำแบบอย่างการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ นั้นเป็นนักการศึกษาและนักจิตวิทยา ฉะนั้น แนวคิดหรือหลักการต่างๆ ของ John Dewey จึงมีอิทธิพลของแนวคิดทางจิตวิทยาประกอบด้วยเสมอ ประกอบกับผู้ที่ มีบทบาทกับการศึกษากษัตริย์อีกหลายคนก็เป็นนักจิตวิทยา เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น William James หรือ Jean Piaget นอกจากนั้น สิ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ก็คือ หลักการทฤษฎี หรือแนวคิดของจิตวิทยากับการศึกษากษัตริย์ ซึ่งมีความเหมือนและคล้ายคลึงกันในเชิงกระบวนการแสวงหาความรู้ ซึ่งสาเหตุที่การศึกษากษัตริย์ใช้จิตวิทยาเป็นพื้นฐานแล้ว การศึกษากษัตริย์มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับจิตวิทยาการศึกษาหรือจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสาขาย่อยสาขาหนึ่งของจิตวิทยานั้นเอง

ประโยชน์ของความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเกษตรกับจิตวิทยาการศึกษา

ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่ได้ชี้ให้เห็นตั้งแต่ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าที่มาของหลักการของการศึกษากษัตริย์ว่า มีแหล่งกำเนิดที่เข้มแข็งและมีที่มาที่ไปที่สามารถสืบค้นได้ และยังเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันจะเป็นสิ่งยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า หลักหรือแนวทางหรือวิธีการของการศึกษากษัตริย์ที่ใช้อยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งที่เหมาะสมและมีคุณค่าสูง มีความทันสมัย สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับโลกและสังคมที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลทางจิตวิทยาต่อนักการศึกษาเกษตรทั้งหลาย ในการสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในหลักการศึกษากษัตริย์ และแนวทางปฏิบัติที่ได้ดำเนินการมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว นักการศึกษาเกษตรสามารถดำเนินงานหรือเจริญรอยตามปณิธานบุคคลเกษตร ได้อย่างวางใจด้วยความเชื่อมั่นในการสานต่ออุดมการณ์และปณิธาน เพื่อสร้างการศึกษากษัตริย์ของชาติให้เข้มแข็งเป็นปึกแผ่น และเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- [1] นพคุณ ศิริวรรณ. 2555. **ปัญหาและอุปสรรคที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาเกษตรตามแนวคิดและปรัชญาที่พึงประสงค์ของประเทศไทย : จากอดีตถึงปัจจุบัน**. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาปรัชญาการศึกษาเกษตร (03688201) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (เอกสารอัดสำเนา).
- [2] ประทุม อังกูรโรหิต. 2537. **ปรัชญาปฏิบัตินิยมรากฐานปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] นพคุณ ศิริวรรณ. 2555. **สรุปปรัชญา/ลัทธิ Pragmatism**. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาปรัชญาการศึกษาเกษตร (03688201) คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (เอกสารอัดสำเนา).
- [4] บุษมา เรืองรอง. 2556. **การเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by doing)**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://taamkru.com/th/>. (วันที่ค้นข้อมูล: 6 ธันวาคม 2556).
- [5] ยุทธพงษ์ คุปตวัฒน์นันท์ และคณะ. 2553. **คุณสมบัติของครูเกษตรตามความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังขพรชนานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร**. **วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม**, 9(1), น. 82-89.
- [6] โรงเรียนสิรินธร. 2556. **จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://greenface.Sirin.ac.th/>. (วันที่ค้นข้อมูล: 6 ธันวาคม 2556).
- [7] นพคุณ ศิริวรรณ. ม.ป.ป. **Pragmatism คืออะไร?**. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา 03688201 ปรัชญาการศึกษาเกษตร. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (เอกสารอัดสำเนา).
- [8] ศราวุธ อินทรเทศ. 2556. **หลักการศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มินิ เซอร์วิส.
- [9] คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 2556. **Constructionism**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.kmutt.ac.th/organization/Education/Technology/tech_ed/constructionism/constructionism3.html. (วันที่ค้นข้อมูล: 6 ธันวาคม 2556).
- [10] Feldman, Robert. 1992. **Elements of Psychology**. New York : McGraw-Hill.
- [11] เต็มศักดิ์ คทวณิชม. 2546. **จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- [12] วรณีย์ ลิ้มอักษร. 2546. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา : การกิจเอกสารและตำรา กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [13] Mayer, Richard E. 1987. **Educational Psychology : A Cognitive Approach**. Boston : Little Brown.
- [14] Woolfolk, Anita E. 1995. **Educational Psychology**. Boston : Allyn & Bacon.
- [15] ภัทรพรหม อินทยศ. 2553. **จิตวิทยาการศึกษา**. เพชรบูรณ์ : สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเพชรบูรณ์.
- [16] วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ. 2549. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- [17] นุชลี อุปภัย. 2555. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [18] สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2552. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [19] จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ. 2554. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [20] มาลินี จุฑะรพ. 2555. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : อักษรพัฒนา.